

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นวิวัฒนาการโดยธรรมชาติของสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการในการสืบทอดภูมิปัญญา ค่านิยม และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง การศึกษาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น และพัฒนาไปภายใต้เงื่อนไขของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย (สองทศวรรษ ทบวงมหาวิทยาลัย, 2537) และสังคมยังให้การยอมรับว่ามหาวิทยาลัยคือขุมกำลังปัญญาของสังคมที่เป็นแหล่งผลิตกำลังคนระดับสูง เป็นแหล่งวิจัยและสร้างสมความรู้ในสาขาหรือศาสตร์ต่าง ๆ พร้อมทั้งจะให้คำแนะนำหรือชี้แนะความถูกต้องให้กับสังคมได้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2536) ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงได้รับการคาดหวังจากสังคมให้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การนำ ความรู้ทางวิชาการของมหาวิทยาลัยออกไปให้บริการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมหาวิทยาลัยก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทดังกล่าวมาโดยตลอด

พัฒนาการของการอุดมศึกษาที่ผ่านมาเป็นภาพสะท้อนของการที่สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสูงต่อสังคม ทั้งในด้านการผลิตกำลังคนระดับสูงและการสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยในระยะแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติได้นำการศึกษาเข้าเป็นกลไกอันผสมผสานอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเป็นผลให้เกิดการขยายตัวของระบบอุดมศึกษาอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา ผลที่สำคัญประการหนึ่งของการผสมผสานการวางแผนอุดมศึกษาเข้าเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่การผลักดันให้เกิดมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคขึ้นถึงสามแห่งในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ในการผลักดันให้เกิดมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคนั้น ในส่วนของภาคใต้มีแนวคิดในการจัดตั้งแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ คือ มิได้มีแนวคิดมุ่งแต่เพียงการขยายโอกาสการศึกษาไปสู่ภูมิภาคเท่านั้น แต่ได้นำโครงการนี้เข้าเป็นส่วนหนึ่งในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงในเขตภาคใต้โดยตรง ดังจะเห็นได้จากการดำเนินโครงการระยะแรก ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบและการประสานงานระหว่างคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้และกรมการปกครอง ภายใต้การกำกับดูแลของผู้นำระดับสูงในคณะรัฐบาล (สองทศวรรษ ทบวงมหาวิทยาลัย, 2537) ซึ่งได้ทำให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ถือกำเนิดขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในภาคใต้

จากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่ผ่านมา นับตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในวันที่ 12 มีนาคม 2511 มาจนถึงปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการมา 30 ปีแล้ว ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามหาวิทยาลัยได้ดำเนินการตามภารกิจทั้ง 4 ด้าน คือ

การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มาด้วยดี แต่อย่างไรก็ตามความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม ทำให้มหาวิทยาลัยต้องทบทวนบทบาทของมหาวิทยาลัยดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า การศึกษาพัฒนาไปภายใต้เงื่อนไขของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย บทบาทของมหาวิทยาลัยก็เช่นกัน ได้พัฒนาไปภายใต้เงื่อนไขของสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยน บทบาทของมหาวิทยาลัยก็อาจจะต้องเปลี่ยนไปด้วย การทบทวนอดีต และปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างมาก สำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะวิเคราะห์บทบาทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ตามภารกิจ ทั้ง 4 ด้าน คือ การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ว่ามหาวิทยาลัยได้ดำเนินการอะไรตามภารกิจดังกล่าว และมีการดำเนินการเป็นอย่างไร สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยหรือไม่ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาอื่น ๆ หรือไม่ เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุง การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์ต่อภูมิภาคและประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษานโยบายของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ตามภารกิจ 4 ประการคือ การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
2. วิเคราะห์บทบาทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับภารกิจด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
3. เสนอแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ 4 ประการของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์และนโยบายที่วางไว้

คำถามในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามในการวิจัย ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีนโยบายในด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างไร สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา แผนอุดมศึกษาระยะยาว และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือไม่
2. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีการปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างไร

3. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ควรมีแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมต่อไปอย่างไรจะสอดคล้อง กับนโยบาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตที่จะศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ศึกษานโยบายและบทบาท รวมทั้งวิเคราะห์บทบาทตามภารกิจ 4 ประการ ของ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และช่วงต้นแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540) ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นแผนที่สามารถมองเห็นภาพปัจจุบันได้ชัดที่สุด และ อยู่ในช่วงของการเริ่มใช้แผนการศึกษาที่สำคัญ 2 ฉบับ คือ แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 และแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547)

2. การรวบรวมข้อมูล ครอบคลุมทุกวิทยาเขตของมหาวิทยาลัย คือ วิทยาเขตหาดใหญ่ วิทยาเขตปัตตานี โครงการจัดตั้งวิทยาเขตภูเก็ต โครงการจัดตั้งวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และโครงการจัดตั้ง วิทยาเขตตรัง โดยข้อมูลที่รวบรวมจากทุกวิทยาเขตนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอในภาพรวมของทั้งมหาวิทยาลัย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมทุกวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แต่ผู้วิจัยได้ นำเสนอในลักษณะรวมของทั้งมหาวิทยาลัย ดังนั้นผลการวิเคราะห์ข้อมูลอาจจะไม่สะท้อนถึงความ เป็นจริงในแต่ละวิทยาเขต

2. การวิจัยครั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากเอกสาร แต่เนื่องจากผลการปฏิบัติงานใน ช่วงแผนฯ 8 ยังไม่มีการรวบรวมไว้เป็นเอกสาร หรือจัดเก็บเป็นฐานข้อมูล ทำให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย บางส่วนยังไม่สมบูรณ์

3. สืบเนื่องจากข้อมูลในแผนฯ 8 บางส่วนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ยังไม่ได้ดำเนินการ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูล จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเฉพาะในแผนฯ 7 จึงอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ไม่สมบูรณ์ได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบในการงานด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา

บทบาทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบในการงาน 4 ด้าน คือ

1. ด้านการสอน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกำลังคน หลักสูตร สาขาวิชา ระบบการเรียนการสอน การขยายโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาอาจารย์

2. ด้านการวิจัย หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการค้นคว้าแสวงหาความรู้หรือคิดค้นสิ่งใหม่ รวมถึงการเผยแพร่และการนำไปใช้ประโยชน์

3. ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้ที่มีอยู่ หรือค้นคิดได้ ไปเผยแพร่แก่ประชาชน และหน่วยงานภายนอกในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดประชุม ฝึกอบรม ฯลฯ รวมถึงความร่วมมือให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนและหน่วยงานภายนอก

4. ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรม ตลอดจนการเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พิทักษ์ อนุรักษ์ วัฒนธรรมนิยมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม

นโยบาย หมายถึง ข้อความที่กำหนดถึงภารกิจหลัก สิ่งหรือสภาพในรูปของผลลัพธ์ ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นในช่วงเวลาข้างหน้า สิ่งหรือสภาพในรูปของผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้น เมื่อได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ที่จัดอยู่ในขอบข่ายของภารกิจของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เป้าประสงค์ หมายถึง ข้อความที่แสดงให้เห็นถึงทิศทางในการทำงานของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยไม่ได้ผูกความสำเร็จไว้กับเงื่อนไขด้านเวลา

กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หมายถึง กลุ่มสาขาวิชาที่เปิดสอนอยู่ในคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะอุตสาหกรรมเกษตร และคณะการจัดการสิ่งแวดล้อม

กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ หมายถึง กลุ่มสาขาวิชาที่เปิดสอนอยู่ในคณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ และคณะเภสัชศาสตร์

กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หมายถึง กลุ่มสาขาวิชาที่เปิดสอนอยู่ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต วิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี และโครงการจัดตั้งคณะการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1.1 เอกสาร รายงาน แผนพัฒนาฯ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและบทบาทในด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

1.2 กรรมการสภามหาวิทยาลัย และผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 58 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 แบบคือ

2.1 แบบสำรวจเอกสาร เพื่อใช้ในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย และบทบาทในด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2.2 แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบาย บทบาท ปัญหา และอุปสรรค และความคาดหวัง ในด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับอธิการบดี รองอธิการบดี และกรรมการสภามหาวิทยาลัย ในภาพรวมของมหาวิทยาลัย และแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับคณบดี ผู้อำนวยการศูนย์ สถาบัน สำนัก โครงการ ในภาพรวมและภาพย่อยของแต่ละหน่วยงาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการสรุปเนื้อหา

5. สรุป อภิปราย และเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2. เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และพัฒนาบทบาทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ให้ตอบสนองต่อภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ด้าน

3. เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย